

**בבית המשפט העליון
בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדק**

בג"ץ 1877/14
בג"ץ 1937/14
בג"ץ 2260/14
בג"ץ 8017/15

התנועה לאיכות השלטון בישראל

ע"י ב"כ אליעד שרגא ואח'

מרח' יפו 208, ירושלים

טל': 02-5000073; פקס': 02-5000076

העותרת בבג"ץ 1877/14

1. עו"ד איתי בן חורין

2. הפורום לשוויון בנטל (ע"ר 580484822)

3. עו"ד איתן גינזבורג

ע"י עו"ד איתי בן חורין

מרח' יגאל אלון 86, תל אביב

טל': 03-6766668; פקס': 03-6766672

העותרים בבג"ץ 1937/14

1. עמותת הרצליה למען תושביה (ע"ר 0373793-58)

ע"י ב"כ ד"ר שמואל סעדיה, עו"ד

ו/או עו"ד המפל עמית

מרח' יורדי הסירה 1, תל אביב

טל': 03-5286314; פקס': 03-5287922

העותרת בבג"ץ 2260/14

1. מפלגת יש עתיד

2. התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות בישראל

ע"י ב"כ ממועד עו"ד בוס – אביאני

רח' יד חרוצים 12, תל אביב 67778

טל': 03-6225959; פקס': 03-6872045

העותרים בבג"ץ 8017/15

נ ג ד

1. הכנסת

על ידי הלשכה המשפטית, הכנסת, ירושלים

טל': 02-6408479; פקס': 02-6753495

2. ממשלת ישראל

3. שר הביטחון

4. צה"ל

5. המדפיס הממשלתי

המשיבים 2-5 על ידי פרקליטות המדינה, משרד המשפטים

רח' צאלח א-דין 29, ירושלים

טל': 02-6466590; פקס': 02-6467011

המשיבים בבג"ץ 1877/14

1. כנסת ישראל

2. ממשלת ישראל

3. שר הביטחון

המשיבים 2 ו-3 על ידי פרקליטות המדינה, משרד המשפטים

רח' צאלח א-דין 29, ירושלים

טל': 02-6466590; פקס': 02-6467011

המשיבים בבג"ץ 1937/14

1. מדינת ישראל - ממשלת ישראל
2. משרד הביטחון
3. מדינת ישראל - כנסת ישראל - המזכיר הממשלתי
- המשיבים 1 ו-2 על ידי פרקליטות המדינה, משרד המשפטים
- רח' צאלת א-דין 29, ירושלים
- טל': 02-6466590 ; פקס: 02-6467011

המשיבים בבג"ץ 2260/14

1. ראש ממשלת ישראל
2. שר הביטחון
3. היועץ המשפטי לממשלה
4. הממשלה ה-34
5. כנסת ישראל
- המשיבים 1-4 על ידי פרקליטות המדינה משרד המשפטים
- רח' צאלת א-דין 29, ירושלים
- טל': 02-6466590 ; פקס: 02-6467011

המשיבים בבג"ץ 8017/15

בקשה מטעם המדינה לדחיית מועד קיום פסק הדין

מבוא

1. בהתאם לבקשת ראש הממשלה ושר הביטחון ועל דעת היועץ המשפטי לממשלה, מתכבדת המדינה לפנות לבית המשפט הנכבד בבקשה לדחות את מועד קיום פסק הדין בהליכים שבכותרת (להלן: **פסק הדין**), ב-7 חודשים, כך שמועד פקיעתו של פרק ג'1 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986 (להלן: **חוק שירות ביטחון**), כנוסחו בעקבות תיקון 21 לחוק זה (להלן: **תיקון 21**), יידחה עד סמוך לאחר המועד המוערך של תום כנס החורף הבא של הכנסת, קרי עד ליום 12.4.19.
2. בראשית הדברים ייאמר, כי לא בנקל מוגשת בקשה לדחיית מועד קיום פסק דין. מדובר בבקשה חריגה, שיש בה כדי להוות – הלכה למעשה – שינוי של הצו המוחלט עליו הורה בית המשפט הנכבד. בקשה זו מוגשת כמוצא אחרון של ממש, על רקע הסוגיה הרגישה והייחודית עליה נסובות העתירות שבכותרת, ועל מנת להימנע ממצב של היווצרות "וואקום נורמטיבי".
3. סוגיית הסדרת גיוסם לצבא של תלמידי הישיבות ש"תורתם אומנותם", עליה נסוב פסק הדין, היא אחת הסוגיות הסבוכות והמורכבות ביותר העומדות בפני החברה הישראלית; סוגייה המשפיעה את החברה הישראלית למגזרית. מורכבותה ורגישותה של הסוגיה מחייבות כי ההסדר החקיקתי שייחקק חלף זה שבוטל בפסק הדין, יקבע מתוך זהירות, רגישות, כבוד הדדי, ותוך גיוס הסכמתה ותמיכתה, ככל הניתן, של אוכלוסיית היעד הרלוונטית – המגזר החרדי ונציגיו.
4. כפי שיוסבר להלן, טעמיה של הבקשה נעוצים בהעדר היתכנות להשלים את חקיקתו של תיקון מס' 25 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986 (להלן: **החוק** וגם **חוק שירות ביטחון**), בכנס הנוכחי של הכנסת, אשר עתיד להסתיים ביום 22.7.18.

5. יצוין כבר עתה, כי במהלך פרק הזמן בן השנה, שהעמיד בית המשפט הנכבד לממשלה ולכנסת לשם קידום תיקון החקיקה, עמלו גורמי המדינה השונים, במטרה להביא לתיקון החוק בפרק הזמן שנקצב, באופן שיתן מענה לפגמים עליהם עמד בית המשפט הנכבד; ואולם חרף מאמצים אלה, מהלך זה של חקיקת הסדר חדש טרם הושלם.

6. כאמור לעיל, המועד בו עתיד תיקון 21 לפקוע יחול ביום 12.9.18. בהעדר תיקון חקיקה שיחליף את תיקון 21 שבוטל על-ידי בית המשפט הנכבד, וללא דחייה נוספת של מועד בטלות תיקון 21 מכוח הצו המוחלט עליו הורה בית המשפט הנכבד, הרי שיהא צורך להחיל את ההסדר הכללי הקבוע בחוק שירות ביטחון לעניין גיוס לשירות ביטחון על בני הישיבות.

ברי לכל, וכך אף עולה בבירור מפסיקתו של בית המשפט הנכבד, כי תוצאה כזו אינה ישימה במציאות הקיימת וכי הכרחי לאפשר לממשלה ולכנסת להשלים הליך חקיקה, שתחליף את ההסדר שבוטל בפסק דינו של בית המשפט הנכבד. כך למשל, מתייחס כבי' השופט עמית בפסקה 7 לפסק דינו, למשמעות בטלות החוק ולהכרח המוטל על הכנסת ליצור חקיקה חדשה בסוגיה הרגישה של גיוס בני הישיבות, כדלקמן:

"התוצאה של בטלות החוק מניחה לפתחו של המחוקק פצצת-זמן. מתקתקת עם השהייה לשנה, שבמהלכה יהיה על הכנסת לחוקק חוק חדש שיעמוד בדרישות החוקתיות. הנה כי כן, פוסלים אנו זו הפעם השנייה את ההסדר החוקי בסוגיה של גיוס בני ישיבות לצה"ל, אך מבלי ליתן למחוקק קריאת כיוון של ממש לחקיקה הבאה. כפי שציינה הנשיאה בפסקה 71 לפסק דינה לגבי החוק הנוכחי "נראה כי מה שהיה הוא שיהיה וכי הניגון עוד ישוב ויחזור". וחברי, השופט רובינשטיין, מנבא בדבריו (בפסקה י') כי ייחקק חוק חדש ויימשך ה"פינג פונג". ולוואי ואתבדה, אך נוכח הפגמים המרובים בחוק, חושש אני כי יקשה על המחוקק גם בניסיון הבא לרבע את המעגל ולאזן בין עקרון השוויון לבין המציאות בשטח, מציאות נפיצה ומורכבת שהמדינה יצרה במו ידה לאורך עשרות בשנים. ברי כי כל הסדר עתידי שייקבע על ידי הכנסת חלף החוק הנוכחי, יביא בפני בית משפט זה בפעם העשירית את שאלת גיוס בני הישיבות, ככל הנראה על-ידי אותם עותרים, אשר מלווים בנאמנות את הסוגיה, מערכה אחר מערכה. הניתן להתיר את הקשר הגורדי?

אין זה מתפקידו של בית המשפט לסיים את המלאכה. הפתרון לסוגיה החברתית-לאומית הסבוכה והרגישה של גיוס בני הישיבות מוטל על הכנסת."

7. מנגד, יש לקוות כי דחיית פקיעת תיקון 21 ב-7 חודשים נוספים תאפשר לממשלה ולכנסת לנסות ולהשלים את הליכי החקיקה, כדבעי, עד לתום כנס החורף הקרוב של הכנסת, אשר מועדו המדויק טרם נקבע, אך עתיד לחול לקראת חג פסח תשע"ט.

כידוע, ניסוח חקיקה הוא הליך מורכב, המצריך תשומות מקצועיות רבות – כך על דרך הכלל, וכך בפרט כאשר עסקינן בסוגיות מורכבות ורגישות כגון זו שלפנינו. לפיכך ובהינתן חוסר היכולת להעביר את התיקון לחוק בקריאה שניה ושלישית בכנס הנוכחי של הכנסת – עובדה שהתבררה אך בשבוע האחרון – מוגשת בקשה כבר עתה, כחודשיים עובר לתום תקופת השהיית פסק הדין, וזאת על רקע סיומו הקרב של כנס הקיץ של הכנסת.

פסק דינו של בית המשפט הנכבד

8. עניין המקורי של שלוש העתירות הראשונות שבכותרת (להלן: **העתירות הראשונות**) בחוקתיות חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 19) (שילוב תלמידי ישיבות), התשע"ד – 2014 (להלן: **תיקון 19 לחוק**), אשר עוסק בהסדרת שילובם של בני האוכלוסייה החרדית בשירות. כזכור, תיקון 19 לחוק נחקק לאחר פקיעתו של חוק דחיית שירות, התשס"ב-2002 (המוכר אף כ"חוק טל"; להלן: **חוק דחיית שירות**). בעניין חוקתיותו של תיקון 19 ניתן צו על תנאי ביום 13.6.14, ולאחריו קיים בית המשפט הנכבד דיון בפני מותב תשעה בראשות כב' הנשיא (בדימ') גרוניס ביום 11.11.14.
9. בטרם ניתן פסק דינו של בית המשפט הנכבד ביחס לחוקתיות תיקון 19, ולאחר כינון של כנסת וממשלה חדשות, חוקק ביום 23.11.15 חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 21), התשע"ו-2015, המתייחס בעיקרו אף הוא להסדרת שילובם של בני האוכלוסייה החרדית בשירות.
10. יום לאחר חקיקת החוק, ביום 24.11.15, הוגשה העתירה הרביעית שבכותרת - בג"ץ 8017/15 - אשר עיון בה מעלה כי היא מבקשת, למעשה, את ביטולו של תיקון 21 לחוק על מנת להשיב את תיקון 19 על כנו. כן הוגשה בקשת להוספת צווים על תנאי מטעם העותרת בבג"ץ 1877/14.
11. ביום 6.1.16 הורתה כב' הנשיאה נאור על איחוד הדיון בבג"ץ 8017/15, עם הדיון בשלוש העתירות הראשונות, וכן הורחב בהחלטה זו הצו על תנאי שהוציא בית המשפט הנכבד בעתירות.
12. ביום 12.9.17 ניתן פסק דינו של בית המשפט הנכבד בהליכים שבכותרת, בהרכב מורחב של תשעה שופטים. בית המשפט הנכבד, ברוב דעות, כנגד דעתו החולקת של השופט סולברג, קיבל את העתירות בבג"ץ 1877/14, בבג"ץ 1937/14 ובבג"ץ 8017/15, במובן זה שהורה על ביטולו של פרק ג' 1 לחוק שירות ביטחון, כנוסחו בעקבות תיקון 21 לחוק. בית המשפט הנכבד הורה כי בטלותו של פרק זה תיכנס לתוקף בתוך שנה מיום מתן פסק הדין. עוד הורה בית המשפט הנכבד פה אחד על דחיית העתירה בבג"ץ 2260/14.

13. כב' הנשיאה נאור, בסיומו של ניתוח חוקתי מפורט של החוק, קובעת (פסקה 101 לחוות דעתה של הנשיאה), כי "החוק אינו צולח את המבחנים החוקתיים הקבועים בפסקת ההגבלה", וכן קובעת כי "הפגיעה המתמשכת והעמוקה בשוויון, חוסר התוחלת כי הסדר הגיוס החדש יביא לפתרונה, החזרה על טעויות העבר וכן הלקחים ותובנות שהצטברו במסגרת העיסוק רב השנים בנושא זה", אינם מאפשרים להימנע מקביעה כי כלל הוראות הסדר הגיוס של תלמידי הישיבות החרדיות מושא ההליכים – בטל.

בהתאם לכך, קובעת הנשיאה נאור (בפסקה 102 לפסק דינה) כי דינו של ההסדר בעניין גיוס החרדים בפרק ג1 לחוק, כנוסחו בעקבות תיקון 21 – בטלות. וכך נקבע בפסק הדין:

"ההסדר שלפנינו לקוי מיסודו והכשלים שנפלו בו נעוצים בשורשיו. במילים אחרות, הכשלים שעליהם עמדתי נוגעים לחלקים מהותיים בהסדר הנוכחי, עד שאין לו קיום בלעדיתם... בנסיבות אלה, הניסיון "להציל" חלק מהוראות החוק באמצעים פרשניים כאלה ואחרים סופו בהתערבות שיפוטית עמוקה ופולשנית יותר מהכרזה על החוק בטל והותרת מלאכת בתיקון למחוקק."

עם זאת, קובעת הנשיאה, כי הבטלות לא תחול באופן מיידי, אלא תיכנס לתוקף רק בתום שנה מיום מתן פסק הדין, כדלקמן:

"על אף כל האמור, איני רואה מקום לקבוע כי הכרזת הבטלות תחול באופן מיידי. כפי שנקבע בפסיקה, במקרים המתאימים ניתן להשעות את כנסיתה לתוקף של הצהרתו של בית המשפט בדבר בטלותה של הוראת חוק (ראו למשל בג"ץ 6055/95 צמח נ' שר הבטחון, פ"ד נג(5) 241,284 (השופט י' זמיר)(1999); עניין לשכת מנהלי ההשקעות, בעמ' 415-416 (הנשיא א' ברק)). במקרה דנא, אני סבורה כי ראוי לעשות כן על מנת לאפשר היערכות לקראת השלכות ביטולו של הסדר הגיוס החדש. בהתאם לכך, אציע לחברי לקבוע כי הצהרת הבטלות תיכנס לתוקף רק בתום שנה מיום מתן פסק דין זה." (פסקה 103 לפסק דינה של הנשיאה נאור).

ההליכים שהתקיימו לאחר מתן פסק הדין

14. כאמור לעיל, מיד עם קבלת פסק הדין החלה בחינת הנושא מחדש על-ידי גורמים מדיניים וממשלתיים שונים, לצורך יצירת מתווה חדש בסוגיית גיוסם של בני הישיבות, ונפרט;

15. ביום 1.10.17 הוקמה על-ידי ראש הממשלה ועדה בראשות השר יריב לוין, שר התיירות ואחראי על הקשר עם הכנסת מטעם הממשלה ובהשתתפות שרת המשפטים ונציגי החרדים, שמטרתה היתה גיבוש מתווה לחוק חדש (להלן: **ועדת לוין**).

16. זמן קצר לאחר מכן, ביום 18.10.17 התקיימה ישיבה בראשות המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ציבורי-מינהלי), הגב' דינה זילבר, בהשתתפות נציגי משרדי הממשלה

הרלוונטיים, לצורך "התנעת" חשיבה משפטית על התיקון הנדרש בעקבות פסק הדין. באותה ישיבה הועלו רעיונות ומחשבות לגבי מתווה חקיקתי חדש. עם זאת, היה ברור כי המשך העבודה על תיקון החוק מצריך הנחייה מטעם הדרג המדיני.

17. החל מחודש ינואר 2018, במהלך כנס החורף של הכנסת, החלה עבודת הוועדה, בתיאום עם שרת המשפטים, לצורך גיבוש מתווה חוקי חדש לגיוס בני המגזר החרדי.

18. ביום 18.2.18 מינה שר הביטחון ועדה מקצועית מטעמו, בראשות היועץ המשפטי למערכת הביטחון ובהשתתפות גורמים רלוונטיים מצה"ל (להלן: **הוועדה המקצועית**). אף ועדה זו הוקמה על מנת לגבש הסדר חקיקתי שיחליף את ההסדר שבוטל בפסק הדין. לוועדה זו מונו, בין היתר היועץ המשפטי למערכת הביטחון, שמונה לעמוד בראשה; הפרקליט הצבאי הראשי; ראש חטיבת תכנון ומנהל כח אדם בצה"ל; הרב הצבאי הראשי; ראש האגף הביטחוני-חברתי במשרד הביטחון.

צילום כתב מינוי הוועדה מצורף ומסומן מש/1.

19. במקביל, החלה שרת המשפטים, על רקע המומחיות שצברה בנושא מימי הוועדה המיוחדת שהוקמה בכנסת שבראשה עמדה ערב תיקון 19 לחוק (להלן: **ועדת שקד**), בקיום שיח מול הגורמים במשרדה העוסקים בסוגיה מושא העתירה, בניסיון ליצור מתווה שעיקרו מתן מענה לקשיים עליהם הצביע בית המשפט הנכבד בפסק הדין. בהקשר זה יצוין עוד, כי ועדת שקד בראשות שרת המשפטים עמלה בזמנו במשך שמונה חודשים, על הכנתו של תיקון 19 לחוק.

20. בסוף חודש פברואר 2018 התגבש מתווה חקיקתי חדש, אשר הוגש כהצעת חוק פרטית של חבר הכנסת יואב בן צור ואח' – הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון) – הסדר מעמדם של לומדי התורה), התשע"ח-2018 (מס' פ-20-5190). הצעת החוק הועברה להערות משרד המשפטים ואף נידונה עם המציעים, תוך שהוצגו הקשיים שהיו גלומים בה. בהמשך, ביום 10.3.18, הועברה על-ידי משרד המשפטים, על דעת היועץ המשפטי לממשלה, חוות דעת לשרת המשפטים, בנוגע להצעת החוק הפרטית של חה"כ יואב בן צור. בנוסף, הוצעו מספר שינויים להצעה, תוך שהובהר כי באותה עת, לא ניתן לחוות דעה על חוקתיותו של ההסדר אף אם יוכנסו בו אותם שינויים.

21. במקביל, הונחו הצעות חוק נוספות: ביום 26.2.18 הונחו הצעות חוק פרטיות של חברי הכנסת החרדים על שולחן הכנסת (הצעת חוק-יסוד: לימוד תורה (פ/5189/20) ו-הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון) – הסדר מעמדם של לומדי התורה), התשע"ח-2018 (5190/20). הגיון של הצעות אלה היה לעגן, במישור החוקתי, את ערך לימוד התורה, כך שניתן יהיה, במישור החוקי, לבסס עליהן את הסדרי דחיית השירות והפטור הגורף לתלמידי הישיבות.

בימים שלאחר הנחת הצעות החוק הפרטיות שלעיל, ביקשו נציגי הסיעות החרדיות בכנסת לכרוך את סוגיית הסדרת מעמדם של תלמידי הישיבות, בהתאם להצעת החוק שהועברה על-ידם, בהעברת התקציב.

צילום הצעות החוק מצורף ומסומן מש/2.

22. ביום 12.3.18, ועדת השרים לחקיקה אישרה את הצעת החוק של הסיעות החרדיות – מספר – 5190/20, ללא שינויה, לקריאה טרומית, על החלטת ועדת השרים הוגש ערר על - ידי שרת העלייה והקליטה חה"כ סופה לנדבר.

23. בהמשך להגשת הערר כאמור, ביום 13.3.18, התכנסה ועדת השרים לחקיקה והחליטה כדלקמן:

"לאפשר חופש הצבעה סיעתי לסיעות המרכיבות את הקואליציה לגבי הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון - הסדר מעמדם של לומדי התורה), התשע"ח 2018- של חה"כ יואב בן צור ואחרים (פ/5190). עמדת כל סיעה תגובש לפני הקריאה הטרומית. במהלך תחילת הכנס הבא של הכנסת תוגש הצעת חוק ממשלתית בנושא מטעם משרד הביטחון אשר תתמזג עם הצעת החוק האמורה ותקודם בהסכמת כל הסיעות המרכיבות את הקואליציה ובהסכמת היועץ המשפטי לממשלה."

24. ביום 13.3.18. אושרה הצעת החוק 5190/20 במליאת הכנסת בקריאה טרומית.

25. מעת מינויה ועד לאמצע חודש מאי 2018, במשך כשלושה חודשים, קיימה הוועדה המקצועית דיונים, וזימנה גורמים רלוונטיים שונים, על מנת שיציגו בפניה את עמדותיהם והצעותיהם, לצורך גיבוש הצעתה.

26. ביום 11.6.18 העבירה הוועדה המקצועית לשר הביטחון את תמצית המלצותיה. מיד לאחר מכן ובסמוך להעברת תמצית המלצות, הופץ להערות הציבור תזכיר חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 23), על בסיס המלצות הוועדה.

צילום טיוטת תזכיר החוק מצורף ומסומן מש/3.

27. ביום 18.6.18, התקיימה התייעצות קצרה בראשות היועץ המשפטי לממשלה, בפורום מצומצם של גורמים ממשרד המשפטים. בישיבה זו נידון תזכיר החוק ונמצא כי נדרש להשלים את השיח הבין-משרדי כדי לשקלל את הערות המשרדים האחרים. בעקבות אותה ישיבה, הנחה היועץ המשפטי לממשלה לקיים ישיבה דחופה אצל המשנה ליועץ (ציבורי-חוקתי), גב' דינה זילבר.

28. ואכן, מיד למחרת, ביום 19.6.18 התקיימה ישיבה אצל המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (ציבורי-מינהלי), הגב' זילבר) עם נציגי משרדי הממשלה הרלבנטיים וכן נציגי פרקליטות המדינה, לדיון בהערות משרדי הממשלה לתזכיר החוק. בישיבה זו הוצגו הערות המשרדים, והוחלט לשקול כמה מההצעות. לצד זאת, הוחלט להתחיל לקדם את העבודה על מלאכת ניסוח החוק, וישיבת נוסח משמעותית ראשונה התקיימה ביום 21.6.18.
29. ביום 24.6.18 התקיימה ישיבה ממושכת נוספת של נציגי משרדי הממשלה הרלבנטיים, בניסיון לשפר את מתווה ההצעה.
30. ביום 25.6.18 וביום 28.6.18 התקיימו ישיבות נוספות בנושא תזכיר החוק בראשות היועץ המשפטי לממשלה, בהשתתפות נציגים בכירים ממשרדי הממשלה הרלוונטיים.
31. ביום 26.6.18, לאחר דיונים במשרד המשפטים, הגיש שר הביטחון לממשלה "הצעת מחליטים", לאשר עקרונית את התזכיר ולהסמיך את ועדת השרים לחקיקה לאשר פרטנית את הצעת החוק.
- צילום "הצעת המחליטים" מיום 26.6.18 צורף כמ/ש/3 (עד עמוד 12)
32. ביום 1.7.18, אישרה הממשלה באופן עקרוני את הצעת שר הביטחון, לאשר עקרונית את הצעת החוק הממשלתית, ובכך הסמיכה את ועדת השרים לחקיקה לאשר את הצעת החוק להנחה במליאה לקריאה ראשונה. כמו כן, אישרה הממשלה לתמוך בקיום הליך חקיקה בפטור מחובת הנחה לפי תקנון הכנסת.
33. ביום 2.7.18 אושרה הצעת החוק הממשלתית בוועדת השרים לחקיקה, בשינויי נוסח ביחס לתזכיר שהופץ. מיד לאחר מכן, פורסמה הצעת החוק הממשלתית ברשומות, בחוברת "הצעות חוק – הממשלה", חוברת 1238. הצעת החוק הממשלתית הונחה על שולחן הכנסת ועוד באותו ערב אושרה במליאה בקריאה ראשונה.
34. עוד קודם לכן, ביום 25.6.18, החליטה ועדת הכנסת על הקמתה של ועדה מיוחדת להסדרת מעמדם של תלמידי הישיבות ושילובם של בוגרי הישיבות בשירות צבאי, בשירות לאומי-אזרחי ובתעסוקה, בראשותו של ח"כ דוד אמסלם.
35. החל מיום 3.7.18 התקיימו דיונים תכופים על הצעת החוק בוועדה המיוחדת שהוקמה לצורך העניין. ואולם, חרף ריבוי הדיונים והשעות שהושקעו, לא התגבשה הצעת החוק לכדי הצבעה איזה מן הסעיפים.

יצוין, כי יום 16.7.18 הוא המועד האחרון בו עתידות לעלות להצבעה הצעות חוק ממשלתיות, כאשר ביום 22.7.18 ייתם כנס הקיץ של הכנסת. בנקודת הזמן הנוכחית ברי, כי הצעת החוק לא תוכל לעבור בקריאה שניה ושלישית עד לתום כנס הקיץ של הכנסת.

בקשת המדינה

36. עם קבלת פסק הדין, וכפי שפורט לעיל, החל הדרג המדיני לעמול על תיקון חוק שירות ביטחון, בהתאם לפסק הדין. בהינתן כובד משקלה של הסוגיה העומדת על הפרק, ארך הליך זה מספר חודשים הושקעו מאמצים רבים, והדרג המדיני קיווה להשלים המלאכה ולהביא את הצעת החוק הממשלתית בטרם סיומו של כנס הקיץ הנוכחי, ביום 22.7.18; ואולם, חרף מאמצים אלו, בימים האחרונים התברר, כי לא ניתן להשלים את הליך החקיקה הנדרש בפרק הזמן שנקבע בפסק הדין.

37. המדינה מודעת היטב לגבולות הצרים עד מאוד שנקבעו בפסיקה לצורך הגשת בקשות לדחיית מועד ביצוע פסק דין של בית המשפט הנכבד (ראו למשל בג"ץ 9949/08 חמאד נ' משרד הביטחון (פורסם בנבו, 14.11.16), פסקאות 20-21 לפסק דינה של כב' הנשיאה נאור), ולנסיבות החריגות שבהן תותר דחיית מועד ביצועו של פסק דין. עם זאת, לעמדת המדינה, בקשה זו באה בקהלם של מקרים חריגים אלה, ונסביר.

38. ראשית, כפי שהוסבר לעיל, עסקינן בנושא סבוך ומורכב ביותר, אשר ראשיתו בימי קום המדינה, עת נקבע הסדר דחיית שירותם הצבאי של תלמידי הישיבות ש"תורתם אומנותם", בשנת 1949 מכוח החלטת שר הביטחון דאז. היטיבה לבטא את מורכבות הסוגיה ורגישותה הנשיאה נאור, אשר חותמת את פסק דינה, במילים הבאות:

"הדיון החברתי התמידי בסוגיית שירותם של תלמידי הישיבות נוגע אם כן בקצות העצבים הרגישים של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית והוא נמצא על סף רתיחה" (פסקה 106 לפסק דינה של הנשיאה).

כב' השופט פוגלמן עמד אף הוא על מורכבותה של הסוגיה, וחריגותה, אף על רקע הנוף המורכב של המשפט הציבורי הישראלי. וכך נקבע בפסק דינו:

"1. אין לכחד שנושא גיוס בני הקהילה החרדית לשירות צבאי, השב לפתחנו בגדרי ההליכים דנן, הוא חריג ויוצא דופן, גם בנוף המורכב של המשפט הציבורי הישראלי. ייחודיותו מביאה לידי כך שגם סעדים שניתנים על ידי בית משפט זה בהרכב מורחב, לא מביאים לקידום השוויון בנטל, וספק אם הסעד אותו אנו נותנים היום, יהיה אפקטיבי דיו, אם לא ילווה בתהליך חברתי מתאים (ועל תפקידן של הרשויות בתהליך זה אעמוד להלן). החשש הוא – כלשונה של חברתי הנשיאה – "כי מה שהיה הוא שיהיה וכי הניגון עוד ישוב ויחזור [פסקה 71 לחוות דעתה].

שנית, תכליתה של הבקשה להשהיית הבטלות למשך 7 חודשים נוספים נועדה ליתן שהות נוספת לממשלה ולכנסת לנסות ולקדם תיקון חקיקה, במטרה ליצור מתווה מוסכם, שיסדיר את סוגיית שירותם הצבאי והלאומי-אזרחי של בני הישיבות. חקיקה כאמור אכן קודמה תוך השקעת מאמצים רבים מצד הממשלה והכנסת, ואולם בשל רגישותה של הסוגיה ומורכבותה, כפי שאף עולה מפסק דינו של בית המשפט הנכבד, הליך החקיקה לא צפוי להגיע אל קו הגמר במועד בו צפוי לפקוע תיקון 21.

שלישית, המדינה תטען, כי פרק הזמן המבוקש במסגרת בקשה זו (7 חודשים) הוא מידתי וסביר ביחס למורכבות הסוגיה, ולרגישותה של החקיקה הנדרשת.

רביעית, המדובר בפרק זמן תחום, ולפיכך לעמדת המדינה, אין בבקשה כדי לפגום בעקרון סופיות הדיון החולש על ההכרעה בסוגיה.

לסיכום

39. הסדרת סוגיית גיוסם לשירות של בני הישיבות היא אחת הסוגיות המורכבות, הרגישות ביותר הניצבות בפני החברה הישראלית. המדובר בסוגייה המערבת שאלות של זהות, תרבות, כלכלה, חברה ודת, שאלות אשר אף בהתאם לפסיקתו של בית המשפט הנכבד, מוטב שיוסדרו בהסכמה, ככל שכן ניתן.

40. יש לזכור, כי תיקון החוק המתחייב מפסק דינו של בית המשפט הנכבד נדרש לאיזון עדין בין אינטרסים שונים ותכליות מתנגשות.

לנוכח זאת ברי, כי אף בית המשפט הנכבד לא ראה לנגד עיניו חוק חדש המחיל החלה ישירה ופשוטה של הסדריו הרגילים של הוראות חוק שירות ביטחון הכלליות על תלמידי הישיבות, והכיר בכך שפני החברה הישראלית להמשך מסע מורכב שהצלחתו מחייבת יצירת מנגנון חוקי חלופי, חלף זה שבוטל בפסק הדין.

מטבעה של הסוגיה מדובר במנגנון מורכב ביותר, אשר למרבה הצער, טרם הושלמו המהלכים לגיבושו בפרק הזמן שנקבע בפסק הדין.

41. אשר על כן, לאור כל האמור לעיל ועל דעת היועץ המשפטי לממשלה, תבקש המדינה כי בית המשפט הנכבד יורה על הארכת תקופת השהיית הצו המוחלט ב-7 חודשים, כך שבטלות פרק ג' 1 לחוק שירות בטחון, כנוסחו בעקבות תיקון 21, תיכנס לתוקפה רק ביום 12.4.19, בסמוך לאחר תום כנס החורף הקרוב של הכנסת.

42. לנוכח הנסיבות המפורטות לעיל ובשים לב לרגישותה של הסוגיה בה עסקינן, תבקש המדינה, בכל הכבוד הראוי, כי החלטה בבקשה תינתן בהקדם.

43. עמדת ב"כ הצדדים לבקשה:

העותרת 1 בבג"ץ 8017/15 מתנגדת לבקשה והיא תמסור את תגובתה המפורטת בנפרד. ב"כ העותרים בבג"ץ 1937/14, עו"ד איתי בן חורין, מסר כי העותרים מתנגדים לבקשה וכי "הנושא נמשך כבר 20 שנה. הייתה למדינה שנה להעביר חוק שיגביר השיויון. על פי כל הפרסומים(אותנו לא הזמינו לאף דיון אז הכל על פי התקשורת) החוק שצפוי להיות יהיה עוד יותר גרוע ועל כן אין למה לצפות. כמו כן על פי כל ניסיון פוליטי..המדינה בדרך לבחירות כך שגם 7 חודשים לא יהיו 7 והם יבקשו לאחר מכן הארכה נוספת. אנחנו מבקשים מבית המשפט העליון לחייב את המדינה להפעיל את חוק שירות ביטחון ואז יכנסו הליכי חקיקה בזמנם החופשי. עמדות שאר הצדדים יוגשו בנפרד.

2/8
נטע אורן, עג"ד

ממונה על ענייני בג"צים
בפרקליטות המדינה

היום, ג' באב תשע"ח
15 ביולי 2018